

Konferencia meghívó

Az egzotikum

Egy „tudományos” és „laikus” koncepció alakváltozatai

Konferencia a Néprajzi Múzeum (Budapest) és a PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszéke (Pécs) közreműködésével, az SzTE Médiatudományi Tanszéke (Szeged) szervezésében Szeged, 2006. szeptember 15–16.

A klasszikus kultúratudományok az európai elit kulturális mássággal való találkozásának köszönhetik a létüket: immáron félezer éve meghatározó élmény a földrajzi felfedezések, majd a tömeges utazások során megismert távoli helyi kultúrák sokszínűsége. Ugyancsak markáns hatást gyakorolt az európai gondolkodásra egy időben későbbi „találkozás”, az európai paraszti kultúra regionális változatainak felfedezése. E két kapcsolódás kulturális jelentősége nehezen felmérhető, annyi azonban mindenképpen nyilvánvaló, hogy hosszú távra meghatározták a nyugati társadalmak alakulási trendjeit.

Az egzotikum vonzása eleinte olyan erővel ejtette rabul a tudományos tekintetet, hogy teljes körűnek hitt leírása után a vágyott távoli világokkal való nagymérvű azonosulás igénye (illetve koncepciója) is megjelent. A saját környezet egzotikus másként való tematizálása, majd az erre történő reflexió hozhatta csak el a hazatérés, az *exotic no more* hazataláló fordulatát. Már ahol elhozta.

Újabb fordulatot jelentett az egzotikumnak, mint valamely elveszettnek hitt valóságszelet túlélő variánsának (vagy másolatának?) újrafelfedezése. Mindez óhatatlanul utat nyitott ahhoz, hogy egyes diskurzusok a saját világ lehetséges referenciapontjává emeljék az egzotikumot, a megvetett valóság helyett egy igazabb világot keresve benne. Ez megteremtette az egzotikumot saját közvetlen környezetünkben: jelenünk sajátos ellentétévé emelve múltunk egzotikumát illetve versengő rész-diskurzusokra törve szét az egzotikumról való beszédet. Az elmúlt évtizedek társadalmi változásaira reflektálva, a legjelentősebb egzotikumgeneráló és -fogyasztó rendszer, a **turizmus** a tudományos kutatások legitim témájává vált.

A hazai tudományosság jókora késéssel fedezte fel, hogy turizmus jelenségét nem pusztán gazdasági szerepe miatt érdemes vizsgálni, hanem a későmodernitás számos kiemelkedően fontos jelensége jobban megérthető rajta keresztül, noha sokáig csak normatív kritikával kezelték. A jelen konferencia ugyanakkor nem előzmények nélküli: immáron majd egy évtizede több hazai kutatói közösség tűzte ki célul a turizmus empirikus alapú, társadalomtudományos vizsgálatát. Ennek során különböző rendezvényeken és kötetekben foglalkoztunk a turizmussal mint kulturális rendszerrel, a turizmus és kommunikáció kapcsolatával, a helyek, tárgyak, képek illetve a hagyomány és eredetiség összefüggéseivel. Az előadások sok szalon kapcsolódtak a turizmus és a hagyomány- és identitásalkotás jelenségeit konkrét helyszíneken (Káli-medence, Dél-Alföld, Erdély, Gyimes) keresztül feltáró kutatásokhoz.

A mostani konferencia célja is hasonló: a kérdés elméleti vonatkozásai mellett konkrét eseteken keresztül szeretnénk bemutatni, hogy milyen szerepet játszik az egzotikum az utazások és a turizmus rendszerének létrejöttében és fenntartásában, s fogalma hogyan változott meg a későmodern társadalmi viszonyok körülményei között.

Az előadások javasolt témái a következők:

- ♦ Hogyan függ össze az egzotikum tapasztalatának és fogalmának kialakulása az utazások történetével? Mi a kapcsolat az etnográfiai tudás és az etnográfiai tudományos kompetencia kialakulása, valamint az utazások összetett, sokféle hagyománya között? A tudományos és a laikus egzotikum-képzetek milyen történeti formáit különböztethetjük meg?
- ♦ Milyen képi, tárgyi és narratív formákban fejeződik ki az egzotikum? Vannak-e speciális tárgyi, képi és textuális egzotikumformák, illetve stílusok?
- ♦ Mi a szerepe a turizmus kialakulásában és fenntartásában a modern és későmodern társadalom egyre inkább diverzifikálódó egzotikum-keresésének? Milyen egzotikum vonzza napjaink utazóit, és milyen rendszerek működtetik ezt? Milyen helyszíneken/-ben látja meg napjaink utazója a vonzó másságot?
- ♦ Mióta beszélhetünk egyáltalán az egzotikum vonzásáról? Mikor jelent meg és hogyan vált az egzotikum az utazás/turizmus alapvető motivációjává? Mi a szerepe az irodalomnak és a sajtónak a turizmus egzotikumának létrejöttében, alakulásában? Hogyan jönnek létre a médiatársadalom különféle virtuális tereiben az egzotikum szigetei? Hogyan befolyásolta a nemzeti történeti kánon és a nemzeti tájtudat a kialakuló turizmust?
- ♦ Hogyan jelenik meg az egzotikusra távolról emlékeztető, mégis egyre inkább hétköznapivá váló kulturális sokszínűség közvetlen környezetünkben? Mi a migráció szerepe az egzotikus és nem egzotikus hétköznapi felismerésében? Milyen módon válhatnak a fogyasztás, a művészi önkifejezés vagy a vallás egzotikus formái társadalmunk mindennapi jelenségeivé?
- ♦ S mi lehet a nyilvánvaló(nak tűnő) egzotikuson túl? Saját társadalmaink egzotikus részleteinek felfedezése vagy hétköznapi részleteinek egzotikusként való újjászületése szintén figyelmet érdemel. Van-e értelme a *közeli* egzotikumáról beszélni, s ha igen, ennek milyen összefüggései vannak a távolságból fakadó egzotikummal?
- ♦ Hogyan írhatók le e folyamatok mozgatórugói, azon „ügynökségek”, amelyek valóságos „egzotikum-kultúrákat” éltetnek? Mi számít „egzotikumnak” e rendszerek szereplői számára és mit állítanak ezzel szembe mint „hétköznapi”, „sajátot”, „civilizáltat”? Leírható-e, értelmezhető-e az egzotikus tapasztalat? Hol húzódnak a személyes, a saját társadalom és a más világok egzotikumai közötti határok? Hogyan jön létre egyáltalán az egzotikum érzése? Mi a szerepe a világ megismerésére törő világunkban az egzotikumnak?

Kérjük, tervezett, körülbelül 20 perces előadásának fél-egy oldalas összefoglalóját az alább megadott címre szíveskedjék elküldeni (akár elektronikus, akár postai úton) legkésőbb **2006. június 15-ig**. Az összefoglaló az előadó neve és az előadás címe mellett tartalmazza a szerző elérhetőségét is! A konferencia végleges programját, amely a témában megjelentetni kívánt tanulmánykötet váza is lesz egyben, a beérkezett javaslatok alapján a konferencia szervezői állítják össze. Az elfogadott előadások szerzőit írásban értesítjük.

Fejős Zoltán
Szijártó Zsolt
Pusztai Bertalan

Cím:
Pusztai Bertalan
SzTE Médiatudományi Tanszék
6722 Szeged, Egyetem utca 2.
bpusztai (kukac) primus.arts.u-szeged.hu